

LBRIS | We know
books

colecția circulară

Editura NEUMA
Strada Carpați nr. 28
Dej, județul Cluj

Editor: Andrea H. Hedeș
Coperta și DTP: Gelu Iordache

Foto copertă:
Detaliu din *Caragialiana* de Ioan Bolborea

Descrierea CIP a Bibliotecii Naționale a României

NEGREA, GELU

Anti-Caragiale forever : eseu / Gelu Negrea. -

Dej : Neuma, 2025

ISBN 978-630-357-011-2

821.135.1

Gelu Negrea

ANTI-CARAGIALE FOREVER

Editura
NEUMA
2025

CUPRINS

Câteva cuvinte înainte	5
6, 9 și alte numere	13
Cu bastonul prin cartier	46
Cele două orfeline	56
Un bovarism sui-generis	70
Colega de bancă a Anei Maiorescu	95
Toamna, acasă la Titircani	124
Rică Venturiano – un CV minimal	146
Și mahalagiii văd idei	161
Poliția și literatura	177

6, 9 ȘI ALTE NUMERE

O *noapte furtunoasă*, lucrarea de debut în dramaturgie a lui Ion Luca Caragiale, își edifică acțiunea scenică în jurul schimbării întâmplătoare din 6 în 9 a numărului de pe zidul porții cherestegeului Dumitrache Titircă zis Inimă Rea. Importanța ghinionistei substituții numerice atât în declanșarea conflictului piesei, cât și în configurarea deznodământului său este evidențiată, între altele, în chip concludent de faptul că, inițial, comedia purta subtitlul *Numărul 9*.

Prima scenă din actul întâi al celeilalte capodopere caragaliene, *O scrisoare pierdută*, este cunoscută drept „scena numărării steagurilor”, actanții comicei operațiuni numerice fiind polițaiul Ghiță Pristanda și Ștefan Tipătescu, prefectul județului de munte în a cărui capitală se derulează acțiunea piesei. Incipitul actului secund al comediei ar putea fi subintitulat cu îndreptățire, la rândul său, „scena numărării voturilor”, electoralul episod avându-i drept protagoniști pe Zaharia Trahanache, Tache

Farfuridi și Iordache Brânzovenescu, membri marcanti ai staff-ului politic al județului.

Avalanșa de quiproquo-uri care face, în bună măsură, farmecul artistic al farsei *D'ale carnavalului* este declanșată tot de o încurcătură numerologică – recte, de una generată de falsificarea de către spișterul Frichinescu a numărului de dungi de pe abonamentele la frizeria lui Nae Girimea.

Nuvela *Două loturi* reprezintă narativul tragicomic provocat de inversarea numerelor de loterie achiziționate de către păgubosul funcționar ministerial Eleutheriu Popescu – nu întâmplător supra-numit de cei apropiați Lefter.

Nuvela *Inspecțiune*, considerată de I. Vartic „cel mai impenetrabil text al lui I.L. Caragiale”, camuflează o dublă enigmă, așijderea de factură numerologică: maldărul de milioane delapidate (sau nu!) de nefericitul Anghelache M. din casieria uneia dintre importantele administrații financiare ale Capitalei și misteriosul plus constând în „un pol de aur românesc din 70, învălit într-o foiță de țigară” descoperit după moartea funcționarului în casa de bani pe care o avea sub cheie.

În altă nuvelă, *La conac*, fiul unui arendaș trimis să ducă la oraș 50 de galbeni datorăți de taică-său boierului a cărui moșie o administrează, verifică pe

propria piele la un joc de noroc, în mrejele căruia este ademenit, adevărul zicalei populare în conformitate cu care banul e ochiul dracului.

Alte numeroase momente, schițe, nuvele ori povestiri ale lui I.L. Caragiale se întemeiază – structural sau pur narativ – pe ideea de număr, înțeles atât ca formă de măsurare a cantității sau dimensiunii, cât și ca simbol, calitate, forță, însușire a materiei, a naturii și a vieții precum se relevă în misterioasa disciplină cabalistică pe care unii o consideră pseudo-știință, iar alții știință autentică: numerologia. Ilustrative în acest sens – în proporții diferite, e adevărat – sunt, de exemplu: *Grand Hotel*, „*Victoria Română*”, *Ultima emisiune*, *Mici economii*, *High life*, *Situațiunea*, *Tren de plăcere*, *Lanțul slăbiciunilor*, *Norocul culegătorului*, *Statistică*, *De închiriat*, *Caut casă*, *Proces-verbal*, *Om cu noroc*, *Urgent*, *Triumful talentului*, *Întârziere...*

De regulă, numerele întâlnite în textele amintite (sau în altele omise din felurite motive în enumerarea anterioară) se constituie în expresii predilect cantitative ale unor sume – de bani, de cele mai multe ori –, dar sunt nu o dată semne grafice care semnifică cu totul alt gen de mărimi, măsuri, mulțimi, indici de ordine, totaluri sau fracțiuni care funcționează în varii domenii, conjuncturi, circum-

stanțe, împrejurări, contexte, situații, cazuri, posturi și ipostaze în care acționează sau reacționează personaje mai mult ori mai puțin importante pentru narațiunile de ansamblu ale textelor cu pricina. De cele mai multe ori însă cu alte înțelesuri decât cele curente. Iată un exemplu edificator în acest sens:

În câteva note de mare subtilitate intitulate modest *Spicuri din Caragiale*, ne întâlnim cu ceea ce publicistul, romancierul, dramaturgul și omul de teatru complex care a fost Ion Marin Sadoveanu numește pe bună dreptate „comedia numerelor” pe care o consideră chiar o „temă majoră” a creației caragialiene. El își justifică expresiva sintagmă recurgând la exemplele cele mai la îndemână pe care i le oferă dramaturgia autorului – în speță, comediiile regășibile cel mai frecvent de-a lungul timpului pe scenele teatrelor românești: *O noapte furtunoasă*, *O scrisoare pierdută* și *D’ale carnavalului*. Ion Marin Sadoveanu distinge „comedii ale numerelor” în imbroglionurile provocate de neatenția lui Dincă, binagiul, care bate d-a-ndoaselea numărul 6 la poarta chereștiului Dumitrache Titircă, dar și în amuzantul mod de contabilizare de către polițaiul Ghiță Pristanda a steagurilor arborate în „capitala unui județ de munte” în timpul campaniei electorale, precum și în istoria comicelor consecințe pro-

vocate într-un cartier bucureștean de trucarea abonamentelor la frizeria lui Nae Girimea de către un farmacist pișicher.

Cele mai interesante mi se par însă considerațiile de ordin speculativ-literar ale autorului articolului privitoare la jocul numerelor ce se profilează în spatele acestor scene extrem de bine cunoscute. Iată două fraze semnificative în această ordine de idei:

„Cifrele capătă viață în dialog, cad, se frâng, sar iar, dând personajelor o anumită psihologie totdeauna de înșelăciune naivă, directă sau indirectă. Este una dintre marile virtuozități ale lui Caragiale”.

Virtuozități, firește, dar nu numai atât! Fiindcă în toate cele trei cazuri invocate de autorul *Sfârșitului de veac în București* lucrurile depășesc elementara dexteritate formală și nu se limitează la a conferi personajelor o simplă „psihologie totdeauna de înșelăciune naivă, directă sau indirectă”. Ceea ce I.M. Sadoveanu numește „comedia numerelor” se dovedește, la o examinare atentă, o chestiune cu mult mai complexă decât ne-o relevă o primă privire, iar faptul că ea se întâlnește nu numai în cele trei împrejurări semnalate, ci și în alte câteva dintre nuvelele și momentele referențiale din literatura lui Caragiale este de natură să confirme și să întărească în mod convingător această aserțiune. Mai mult,

chiar: să adauge numerele la alți doi piloni cunoscuți pe care se sprijină nu o dată intriga și narațiunea prozei ori dramaturgiei caragialiene: verbalitatea și înscrisurile.

Oralitatea debordantă a personajelor din opera lui Caragiale – remarcată de timpuriu și interpretată abundant în critica literară autohtonă timp de o sută cincizeci de ani – a cunoscut, după cum se știe, prin Mircea Iorgulescu o valorificare superlativă, fiind ridicată la rang de brand de țară și de filozofie existențială regnicolară. În 1988, într-un *Eseu despre lumea lui Caragiale* (titlu plat, merit să-l ascundă pe cel original, *Marea trâncăneală*, refuzat de cenzură) el decretează cu îndreptățire despre personajele caragialiene:

„Vorbitul nu este pentru ele nici mijloc, nici scop: este o formă de viață”.

Peste circa 15 ani, în spațiul cultural autohton este lansată o teză care, fără a polemiza neapărat cu convingerea lui Mircea Iorgulescu după care existența personajelor marelui clasic se consumă predilect la nivel oral, îi contrapune cordial ideea că „viața în literatura lui Caragiale este însoțită de un teribil foșnet de hârtie”, lumea lui fiind „cotropită – sau măcar irigată subteran – de o veritabilă frenezie a textelor”. În speță, că „în spatele diluviului verbal

ce se revarsă incontinent și devastator din dramaturgia și proza lui Caragiale întrevădem, de cele mai multe ori, reliefurile provocatoare al unui text, al unui înscris cu care personajele sale intră în relații de o nesfârșită complexitate: scrisori confidențiale, cereri, demisii, petițiuni, dedicații, polițe, procese verbale, inscripții pe coroane funerare, înștiințări, proclamații, telegrame, manifeste electorale, anunțuri publicitare, circulare, notițe statistice, articole de ziar, fragmente din statutele unor societăți, invitații la reuniuni mondene ș.c.l.”.

Aceste considerații, precum și altele – poate mai inteligente și mai adânci – se regăsesc în paginile cărții mele *Anti-Caragiale* publicată întâiași dată pentru prima oară în două ediții succesive la cupăna anilor 2001 – 2002 la Editura Cartea Românească, iar mai apoi, peste 10 ani, în o a treia versiune, revăzută și completată, la Editura Academiei Române.

Ceea ce îmi propun, hic et nunc, în această ANTI-CARAGIALE FOREVER se constituie, pe de o parte, într-o continuare a eseului amintit, iar pe de alta într-o complinire a acestuia dintr-o cu totul altă perspectivă. Pentru că, dincolo de oralitatea personajelor din proza și dramaturgia lui I.L. Caragiale semnalată de Iorgulescu, în creația sa se regăsesc atât o

mulțime de înscrisuri (sau de texte non-orale, cum le-am numit în *Anti-Caragiale*) cât și, în sensul cel mai propriu al sintagmei, numeroase numere (scuzați facitul joc de cuvinte). Numere – adică, de cele mai multe ori, simplele numerale cardinale de la 0 la 9 sau numere de la două cifre în sus – simboluri matematice aglutinând însă funcții, roluri, sensuri, valori și semnificații dintre cele mai diverse în plan literar.

„Totul este număr”, proclama în urmă cu peste douăzeci și șase de veacuri filozoful, astronomul și matematicianul grec Pitagora din Samos, cel care a afirmat întâiul că Pământul se rotește în jurul Soarelui. Cultura populară îl revendică pe Pitagora în primul rând ca autor al tablei înmulțirii și al teoremei geometrice care îi poartă numele. Tot el inventează însă și conceptul de muzică a sferelor, iar învățăturile sale politice și religioase, amplu cunoscute în Magna Grecia, au influențat filozofiile lui Platon și Aristotel și, prin ele, întreaga filozofie occidentală modernă. Aceasta în pofida că multe dintre ele rămân încă, din punct de vedere al originalității, plasate sub semnul incertitudinii, parvenind din surse contemporane sau ulterioare vieții sale, Pitagora nelăsând lucrări proprii scrise.

Teoria cea mai sigur identificată cu Pitagora este aceea privitoare la metempsihoză sau la „transmi-

grarea sufletelor”, care susține că fiecare suflet este etern, după moarte el intrând într-un nou corp. Tot lui îi sunt atribuite numeroase descoperiri matematice și științifice, între care tuningul pitagorian, cele cinci solide regulate, teoria proporțiilor și a sfericității Pământului. A afirmat că matematica este singura care poate explica lumea fizică, filozofia lui Pitagora având un impact major asupra unor oameni de știință de anvergură planetară precum Nicolaus Copernic, Johannes Kepler și Isaac Newton.

Acestui savant de multilaterală deschidere i se atribuie, de asemenea, inventarea numerologiei, asociată cu astrologia, tarotul și alte credințe ezoterice care susțin că numerele au o semnificație mistică, dar și o simbolică fascinantă, sub semnul cărora pot fi plasați oamenii, biografiile și bibliografiile lor.

La vârsta de 27 de ani, după circa un lustru de activitate gazetărească și un exercițiu de succes ca traducător din literatura dramatică franceză, tânărul Ion Luca Caragiale schimbă subit macazul ocupațional, debutând major în ipostaza de dramaturg cu *O noapte furtunoasă*, comedia ce se înscrie instant între capodoperele genului din literatura română. Evenimentul conjugă o întreită bornă temporală: 12 noiembrie 1878 (ziua în care piesa este citită la